

Papieski Wydział Teologiczny we Wrocławiu

ks. prof. zw. dr hab. Wiesław Wenz

KIEROWNIK KATEDRY PRAWA KANONICZNEGO
I PRAWA WYZNANIOWEGO

50-329 Wrocław; pl. Katedralny 12/6
e-mail: wwenz@archidiecezja.wroc.pl
kom.: +48/694448176; 071/321-74-15

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym

ks. dra Romana SZEWCZYKA, przygotowana stosownie do decyzji Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych z dnia 7 lutego 2017 roku w sprawie powołania komisji habilitacyjnej dla przeprowadzenia postępowania habilitacyjnego, wszczętego w dziedzinie *nauk teologicznych*, w dyscyplinie *teologia prawa kanonicznego*, na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. Wiadomość o powołaniu mnie na recenzenta w postępowaniu habilitacyjnym została mi przekazana przez Sekretarza Komisji, pismem z dnia 28 lutego 2017 roku.

Zgodnie z ustawą z dnia 14 marca 2003 roku *O stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* [Dz. U. z 2003 r. Nr 65, poz. 595; Dz. U. z 2005 r., nr 164, poz. 1365; Dz. U. z 2011 r., nr 84, poz. 455 z późn. zm.] do postępowania habilitacyjnego może zostać dopuszczona osoba, która posiada stopień naukowy doktora oraz osiągnięcia naukowe lub artystyczne, uzyskane po otrzymaniu stopnia doktora, stanowiące znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej lub artystycznej oraz wykazująca się istotną aktywnością naukową lub artystyczną. Oczekiwane osiągnięcia naukowe może stanowić samodzielne dzieło opublikowane w zwartej całości lub w zasadniczej części albo jedno-tematyczny cykl publikacji; zrealizowane oryginalne osiągnięcia projektowe, konstrukcyjne, technologiczne lub artystyczne; część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Ponadto z *Rozporządzenia* Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego wynika, że ocena merytoryczna powinna objąć osiągnięcia naukowo-badawcze oraz dorobek dydaktyczny i popularyzatorski, a także dorobek w zakresie współpracy międzynarodowej. W swojej recenzji zechcę odnieść się do wymagań postawionych recenzentowi przez w/w akty prawne, a więc Ustawę z 2003 roku i Rozporządzenie z 2011 roku.

1. Ocena aktywności naukowej ks. dra Romana SZEWCZYKA po uzyskaniu stopnia *doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego*

a. Osoba i wykształcenie Habilitanta, realizowane doświadczenie zawodowe, praca dydaktyczna, aktywność ekspercka i recenzencka.

Z załączonego Autoreferatu i pozostałych dokumentów wiarygodnie wynika, że ks. Roman SZEWCZYK urodził się 30 marca 1964 roku w Bartoszycach, jako syn Edwarda i Genowefy z d. Matys, gdzie sfinalizował edukację na poziomie szkoły podstawowej i średniej. Natomiast w latach 1984 – 1990 odbywał studia filozoficzno-teologiczne w Wyższym Warmińskim Seminarium Duchownym „HOSIANUM” w Olsztynie, zwieńczone magisterium z teologii na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim w Lublinie. Pracę magisterską napisał pt. *Model jedności Kościoła na podstawie listów Brata Rogera z Taize na seminarium naukowym pod kierunkiem ks. prof. Władysława Nowaka (KUL 1992)*. Po przyjęciu święceń kapłańskich pracował jako wikariusz i katecheta, najpierw w parafii św. Brunona w Giżycku a następnie w parafii św. Wojciecha w Ełku. Duszpasterzując w Ełku był odpowiedzialny za formację młodzieży Ełckiego Wikariatu Biskupiego oraz Moderatorem Oazy Rodzin, jak również wykładowcą liturgiki w Teologicznym Studium Małżeństwa i Rodziny w Ełku. W dniu 25 marca 1992 roku został inkardynowany jako kapłan nowej Diecezji Ełckiej i obdarzony nowymi funkcjami i zadaniami, a mianowicie: pełnił urząd redaktora naczelnego miesięcznika diecezjalnego „Martyria”, był członkiem Rady Kapłańskiej Diecezji Ełckiej z wyboru, jako przedstawiciel wikariuszy, pracował jako notariusz Kurii Biskupiej w Ełku i redaktor edycji Wiadomości Diecezjalnych. W dniu 15 lipca 1992 roku Biskup Ełcki skierował ks. Romana SZEWCZYKA na studia kanoniczno-prawnicze do Rzymu, gdzie najpierw odbył kurs języka włoskiego w *The Berlitz Language Centers*, a następnie w dniu 1 października 1992 roku rozpoczął studia specjalistyczne z zakresu prawa kanonicznego i prawa cywilnego [Institutum Utriusque Iuris] na Papieskim Uniwersytecie Laterańskim. Po dwuletnich studiach w dniu 27 czerwca 1994 roku uzyskał licencjat z zakresu prawa kanonicznego – *De Universo Codice Iure Canonico* a następnie 23 czerwca 1995 roku uzyskał licencjat z zakresu prawa cywilnego – *De Universo Iure Civile Vigente*. Studia rzymskie zwieńczył obroną tezy doktorskiej z prawa kanonicznego i prawa cywilnego w dniu 18 czerwca 1998 roku na Wydziale Obojga Praw Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie, prezentując rozprawę doktorską pt: *La natura e gli effetti della privazione dell'ufficio ecclesiastico nei Codici del 1917 e del 1983*, uzyskując stopień doktora obojga praw [Doctor in *Utroque Iure*] – [Natura (pojęcie) i skutki prawne pozbawienia urzędu kościelnego w Kodeksach Prawa Kanonicznego z 1917 i 1983 roku]. Promotorem był ks. prof. dr hab. Zbigniew Suchecki. Rozprawa została wydana drukiem przez wydawnictwo Uniwersytetu Laterańskiego w 1999 roku, ss. 265, a sam dyplom uzyskał nostryfikację na WPK UKSW jako równoważny z polskim dyplomem doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego w RP [nr 1249/IV/2013].

Habilitant we wspomnianym okresie korzystał również z edukacji lingwistycznej, dlatego stosowny czas przebywał w ośrodkach zagranicznych, najpierw odbywając kurs języka włoskiego w *The Berlitz Language Centers* w Rzymie [1992], z kolei 1994 roku odbył kształcenie z zakresu języka francuskiego w *Institut Catholique de Paris*. Habilitant po powrocie do Polski został 30 czerwca 1998 roku został mianowany przez Biskupa

Ełckiego wicerektorem Wyższego Seminarium Duchownego Diecezji Ełckiej a następnie wykładowcą prawa kanonicznego i prowadzącym seminarium naukowe z tej dziedziny, promując z kolei seminarzystów do tytułu magistra teologii w zakresie prawa kanonicznego. Powierzono mu również urząd prefekta studiów w ełckim seminarium. Natomiast w Kościele Partykularnym pełnił następujące funkcje, a mianowicie: urząd obrońcy Węzła Małżeńskiego Sądu Biskupiego Diecezji Ełckiej [od 1998], sekretarza pomocniczego I Synodu Diecezji Ełckiej [od 1999], delegata Biskupa Ełckiego w sprawie akcesu Instytutu Teologicznego Diecezji Ełckiej do Wydziału Teologii UWM w Olsztynie, sekretarza Instytutu Teologicznego Diecezji Ełckiej, moderatora Studium Licencjackiego – Punkt Konsultacyjny UKSW w Suwałkach dla kapłanów Diecezji Ełckiej [2003-2009], przedstawiciela WSD w Ełku ds. Kontaktów z Komitetem Organizacyjnym wizyty Ojca Świętego Jana Pawła II w Diecezji Ełckiej. W powyższym okresie podejmowanych zajęć organizacyjnych i dydaktycznych należy szczególnie zwrócić uwagę na kontynuowaną przez Habilitanta działalność stricte naukową, bowiem od dnia 1 IX 1999 roku został zatrudniony na stanowisku adiunkta w Katedrze Prawa Kanonicznego Kościołów Wschodnich Wydziału Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, gdzie dalej latach 2000-2002 pełnił funkcję kierownika Zakładu Prawa Kanonicznego. Prowadził działalność naukowo-dydaktyczną w zakresie kanonicznych norm ogólnych, kodeksowych norm o Ludzie Bożym, prawa małżeńskiego, prawa europejskiego, kościelnego prawa zakonnego, kościelnego prawa majątkowego, publicznego prawa Kościoła, historii doktryn politycznych i prawnych, prawa wyznaniowego oraz wykłady fakultatywne m.in. nt. orzeczeń Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, relacji państwo – Kościół. Wymiernym efektem kształcenia teologicznego i kanoniczno-prawnego stał się fakt wypromowania przez Habilitanta 27 magistrów oraz 13 licencjatów. Warto wskazać, że w roku 2008 Habilitant otrzymał nagrodę Rektora UWM w Olsztynie. Natomiast w środowisku uniwersyteckim Habilitant był/jest członkiem następujących Komisji: Przewodniczącym Wydziałowej Komisji Wyborczej (2016-2020), Przewodniczącym Wydziałowej Komisji ds. oceny efektywności wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia (2016-2020), członkiem komisji ds. zatwierdzenia tematów licencjackich (2008), członkiem wydziałowej Komisji ds. promocji i współpracy z otoczeniem (2012-2016), członkiem zespołu ds. weryfikacji i potwierdzenia kompetencji zdobytych poza systemem szkolnictwa wyższego (2014-2016), członkiem wydziałowej Komisji ds. modyfikacji efektów i programów kształcenia na kierunku prawo kanoniczne (2014), członkiem komisji ds. ułożenia programów kształcenia i programów studiów według wymogów formalnych i programowych na kierunku prawo kanoniczne (2015). Należy też wskazać, że Habilitant od 1 X 1999 roku był zatrudniony jako wykładowca prawa cywilnego i adiunkt na Wydziale Zarządzania i Marketingu w Wyższej Szkole Finansów i Zarządzania w Białymstoku. W tamtej placówce naukowej prowadził wykłady z prawa cywilnego w zakresie: podstawy prawa, prawo europejskie, celne prawo skarbowe, prawo pracy, prawo administracyjne a w ramach działalności dydaktycznej wypromował 51 magistrów i 87 licencjatów.

Habilitant w dalszym okresie działalności naukowo-dydaktycznej i organizacyjnej był dynamicznym członkiem prezbiterium Diecezji Ełckiej, bowiem Biskup Diecezjalny w dniu 12 II 2001 roku powierzył mu urząd wicekanclerza Kurii Biskupiej Diecezji Ełckiej, a od dnia 7 IX 2001 roku Wikariusza Sądowego Pomocniczego w Sądzie Biskupim Diecezji Ełckiej, którego stał się Oficjałem w dniu 24 czerwca 2002 roku. W Kościele Ełckim należy

również do grona członków Rady Kapłańskiej, Kolegium Konsultorów, jest Diecezjalnym Duszpasterzem Prawników, cenzorem ksiąg religijnych, członkiem Komisji ds. Postług i Świeceń, a po objęciu urzędu biskupa diecezjalnego przez bpa Jerzego Mazura został kanonicznie potwierdzony na urzędzie Wikariusza Sądowego Sądu Biskupiego Diecezji Ełckiej. Jemu również powierzono funkcję Przewodniczącego Trybunału w procesie o domniemanym cudzie za wstawiennictwem o. Stanisława Papczyńskiego, ta nominacja zyskała akces Prowincjała Księży Marianów, a z kolei Papież Benedykt XVI potwierdził autentyczność faktu cudu i w dnia 16 września 2007 roku o. Stanisław Papczyński, marianin został ogłoszony błogosławionym Kościoła katolickiego. Warto dopowiedzieć, że 15 XI 2012 roku Habilitant został powołany na Delegata Biskupa w procesie o domniemanym cudzie za wstawiennictwem Bł. Stanisława Papczyńskiego, który to proces zakończył się Papieskim zatwierdzeniem cudu i Papież Franciszek 5 VI 2016 roku w Rzymie dokonał kanonizacji Św. Stanisława Papczyńskiego. Należy też wskazać, że Habilitant 25 XII 2004 roku został *kawalerem* Zakonu Maltańskiego *Ordo Monasticus Templarum* i wyróżniony tytułem *Commendatore di Grazia* oraz odznaczony krzyżem zasługi dla *Ordo Monasticus Templarum*, natomiast 5 IV 2007 roku został obdarzony godnością kanonika honorowego Ełckiej Kapituły Katedralnej. Aktualnie nadal jest członkiem Komisji ds. Postług i Świeceń Diecezji Ełckiej, członkiem Rady Ekonomicznej Diecezji Ełckiej, członkiem Rady Kapłańskiej i Kolegium Konsultorów Diecezji Ełckiej.

W zakresie rozwoju naukowego należy wskazać, że Habilitant w okresie od 1 X 2014 roku do 1 X 2015 roku odbył w Rzymie specjalistyczny staż naukowy oraz w tym czasie od 1 I do 31 III 2015 prowadzi szczegółową kwerendę naukową na Papieskim Uniwersytecie Gregoriańskim, co niewątpliwie przyczyniło się do jakości publikowanych opracowań naukowych i osobistej troski o autorski permanentny rozwój naukowy. W zakresie działalności recenzyjnej Habilitanta należy w tym miejscu wskazać na opublikowanie 2 merytorycznych recenzji wydanych rozpraw i zwartych wydawnictw naukowych, które opublikował w Ełckich Studiach Teologicznych i kwartalniku Prawo Kanoniczne. Natomiast w dorobku Habilitanta należy także zauważyć wartościową pod względem merytorycznym działalność ekspercką z zakresu stosowania norm prawa kanonicznego w codziennie podejmowanej pracy specjalistycznej w Sądzie Biskupim Diecezji Ełckiej, gdzie jako wikariusz sądowy i sędzia przewodniczący wydał wiele wyroków w instancji podstawowej w zakresie kanonicznej procedury procesowej o nieważność małżeństwa. Habilitant uczestnicząc czynnie w procesach o nieważność małżeństwa i organizując pracę Trybunału Kościelnego Diecezji Ełckiej za każdym razem musi się mierzyć z odpowiedzialnością i trudem aplikowania norm procesowych do właściwej oceny stanu faktycznego, aby podjęta decyzja ściśle odzwierciedlała właściwą aplikację norm kanonicznych, wypełniając powinność służebności wobec stanu prawdy obiektywnej. Aplikowanie norm i wierne stosowanie wymogów dyscypliny kanonicznej wymaga od sędziego prawdziwej biegłości i wiarygodnej odpowiedzialności nie tylko w sumieniu. Tak samo dzieje się w innych procesach i czynnościach kanonicznych, które podejmował Habilitant jako sędzia instruktor i delegat w postępowaniach o uzyskanie dyspensy apostolskiej od celibatu i obowiązków wynikających z przyjętych święceń prezbiteratu, jak również w postępowaniach z zakresu nadużyć przeciwko VI Przykazaniu Dekalogu. Należy również zauważyć, że ks. dr Roman SZEWCZYK w swoim środowisku pracy oraz w środowisku naukowym kanonistów polskich uczestniczył w wielu sympozjach i konferencjach naukowych, również o wymiarze

międzynarodowym, przejawiając wyjątkową dbałość o jakość kształcenia własnego środowiska pracy, co potwierdzają regularnie organizowane konferencje w kierowanym przez siebie Trybunale Kościelnym, a co merytorycznie potwierdza publikacja pt. *Małżeństwo jedno i nierozzerwalne. Argumenty prawa kanonicznego w orzekaniu o nieważności małżeństwa*, *Ek* 2012, ss. 237. Oprócz tej publikacji naukowej Habilitant podejmował się trudu przygotowania i wygłoszenia 10 referatów specjalistycznych w czasie sympozjów krajowych, lokalnych i w ośrodkach zagranicznych oraz sesji naukowych [Rzym, Watykan, Brescia, Uniwersytet Gregoriański w Rzymie, Lublin, Gródek n. Dunajcem i inne]. Podejmuje współpracę merytoryczną z towarzystwami naukowymi, instytucjami i organizacjami. Jest członkiem *Stowarzyszenia Kanonistów Polskich*, *Stowarzyszenia Pontificia Universita Lateranense* [Rzym], członkiem rad naukowych i komitetów organizacyjnych przedmiotowych konferencji naukowych, znanym z wielkiej pracowitości i sumienności.

W częściowej ocenie pozytywnie odnoszę się do zdobytego przez Ks. dra Romana SZEWCZYKA specjalistycznego wykształcenia prawniczo-kanonicznego na Wydziale Obojga Praw [kanonicznego i cywilnego] Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie, jak również do zdobytego tam specjalistycznego doświadczenia zawodowego w zakresie administracji kościelnej i procedury karno-procesowej oraz poszerzonej formacji lingwistycznej, istotnej w procesach i działalności administracji kościelnej, co pozwoliło Mu na podjęcie wiarygodnych badań nad dorobkiem prawno-twórczym audytorów Roty Rzymskiej, jak również nad stosowaniem procedur kanonicznych w podejmowanych czynnościach procesowych, którym przewodniczył jako Oficjał Trybunału Kościelnego Diecezji Ełckiej. Powyższa formacja znalazła właściwe odzwierciedlenie i wartość naukową w podejmowanej przez Habilitanta działalności dydaktycznej, organizacyjnej, a przede wszystkim w zawartości opublikowanych autorskich i eksperckich opracowań. Tę ocenę wstępną formułuję w oparciu o dokładne studium przesłanych materiałów, których Autorem jest Habilitant. Pozytywna ocena została wzmocniona osobistym przekonaniem, opartym na autorskich informacjach, jak i osobistym doświadczeniu Recenzenta, który w przeszłości podejmował się również podobnych zakresów czynności dydaktycznych i edukacyjnych oraz działalności im towarzyszącej w zakresie organizowania życia naukowo-dydaktycznego, bezpośredniego uczestnictwa w edukacyjnej działalności Papieskiego Wydziału Teologicznego we Wrocławiu, jak również i z tej racji, że przez 28 lat pracowałem i posługiwałem w Metropolitalnym Sądzie Duchownym we Wrocławiu: jako notariusz, obrońca węzła małżeńskiego, czy też jako wikariusz sądowy. Ta pozytywna ocena obejmuje również udział Habilitanta w promocji studentów do magisterium, udziału w opracowywaniu pomocy naukowych dla studentów, skryptów, propozycji ćwiczeń czy też innych rodzajów działalności naukowo-dydaktycznej.

b. Dorobek naukowy ks. dra Romana SZEWCZYKA po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego.

Z zawartości otrzymanej dokumentacji w postępowaniu habilitacyjnym ks. dra Romana SZEWCZYKA wynika, że Jego dorobek naukowy po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego można przyporządkować do kilku umownych działów tematycznych: 1 – prawa Europejczyków jako ludzi wierzących [5 opracowań naukowych], 2 – wzajemne relacje Kościołów i związków wyznaniowych a

państwem i instytucjami europejskimi [6 pozycji], 3 – egzemplifikacja praw i obowiązków małżeńskich oraz ochrona rodziny w zróżnicowanych porządkach prawnych [2 opracowania], 4 – małżeństwo a istotne przesłanki przy orzekaniu o jego nieważności [3], 5 – recenzje opublikowanych naukowych opracowań i sprawozdania [kilka pozycji], 6 – opracowania popularno-naukowe i inne [kilkanaście pozycji].

Opracowania z zakresu **pierwszej grupy tematycznej** należą do najbardziej licznych i wartościowych, bezpośrednio wiążą się z solidną i specjalistyczną formacją naukową Habilitanta na Wydziale Obojga Praw Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie, bowiem odnoszą się do wybranych szczegółowych zagadnień prawno-kanonicznych z zakresu istoty przynależnych Europejczykom praw, zwłaszcza z racji wyznawanej wiary, co ma własne umocowanie w odwiecznym Bożym porządku i normach prawa naturalnego. Dlatego na szczególną uwagę zasługują m.in. następujące opracowania i artykuły, a mianowicie: *Prawa ludzi wierzących w dokumentach jednoczącej się Europy*, w: *Inspiracje teologiczne w procesie integracji europejskiej*, Olsztyn 2007, s. 73-86; *Status prawny osoby „zmieniającej” płeć w dokumentach Unii Europejskiej i w nauczaniu Kościoła katolickiego*, w: *Idea gender jako wyzwanie dla teologii*, Olsztyn 2009), s. 205-218; *Karta praw podstawowych Unii Europejskiej*, w: *Studia Elbląskie XI/2010*, s. 243-255; *Funkcjonowanie i ochrona praw rodziny w ustawodawstwie polskim i Unii Europejskiej*, w: *Studia Elckie 12/2010*, s. 303-316; *Chrześcijańska koncepcja małżeństwa a przemiany społeczno-kulturowe w Europie*, w: *Rodzicielstwo. Wymiar społeczno-prawny*, red. L. Świto i M. Tomkiewicz, Olsztyn 2016, ss.203-221.

Prace stanowiące korpus **drugiej grupy** odnoszą się do wzajemnych relacji Kościołów i związków wyznaniowych a państwem i instytucjami europejskimi. Są to bardzo pożyteczne opracowania, zachowujące wymóg opracowań naukowych, zawierających istotne przyczynki do szczegółowej interpretacji norm prawa cywilnego i odniesień kanonicznych, istotnych do określenia aktualnej pozycji kanonicznej wiernych, których działania prawne bezpośrednio dotyczą. Przykładowe opracowania Habilitanta to m.in. opracowanie monograficzne: *Podstawy stosunków prawnych między państwem i Kościołem*, Olsztyn 2010, ss. 104 oraz artykuły naukowe: *Kościół i związki wyznaniowe a prawo traktatowe Unii Europejskiej*, w: *Studia Elckie 13/2001*, s. 353-368; *Istota wprowadzenia karty laickości szkoły francuskiej*, w: *Studia Elckie*, 18/2016 nr 2, s. 115-130; *Istota i znaczenie działalności Krajowej Rady Sądownictwa*, w: *Studia Elckie 18/2016*, nr 3, s. 269-284; *Pozycja prawna legatów Biskupa Rzymu*, w: *Prawo Kanoniczne 56(2013) nr 1*, s. 73-91.

Trzecia grupa opracowań odzwierciedla działalność naukową i popularyzację nauki w zakresie egzemplifikacji praw i obowiązków małżeńskich oraz ochrony rodziny w zróżnicowanych porządkach prawnych. W tej części należy wskazać na artykuły naukowe Habilitanta, jak i na jego działalność organizacyjną. Opracowania w tej kategorii mają zróżnicowany charakter, jednak zawartość merytoryczna tekstu charakteryzuje się solidnością i wiarygodnością prezentowanych treści i postawionych tez. Przykładowo należy wskazać m.in. na następujące publikacje: *Obowiązki małżeńskie w przepisach prawa kanonicznego, prawa polskiego i Unii Europejskiej*, w: *Favor matrimonii? Teoria i praktyka*, praca zbiorowa pod red. L. Świto i M. Tomkiewicz, Olsztyn 2014, ss. 25-42; *Instytucje Kościoła katolickiego w trosce o małżeństwo i rodzinę*, w: *Wsparcie rodziny wyzwaniem dla społeczeństwa i Kościoła*, Elk 2016, ss. 273-296.

Czwarty grupa przyjętego podziału tworzą opracowania z zakresu małżeństwa i istotnych przesłanek dla porządku procesowego oraz wiarygodnego orzekania o jego nieważności. Zamieszczona treść i forma opracowań wskazują również na wiarygodną solidność naukową Habilitanta oraz na autorską odpowiedzialność za oczekiwany poziom merytoryczny tych przedłożeń. Do nich możemy zaliczyć: *Biskup diecezjalny – pierwszym sędzią w diecezji*, w: *Veni Sancte Spiritus. Księga pamiątkowa poświęcona Księdzu Biskupowi Jerzemu mazurowi*, Ełk 2013, ss. 381-394; *Orzekanie o nieważności małżeństwa w Sądzie Biskupim Diecezji Ełckiej na przestrzeni 1992-2012*, w: *Małżeństwo jedno i nierozdzielne. Argumenty prawa kanonicznego w orzekaniu o nieważności małżeństwa*, Ełk 2012, ss. 207-235; *Jak ważne zawrzeć małżeństwo?* w: *Studia Ełckie* 13/2011, ss. 369-387.

Piąta grupa opracowań autorskich Habilitanta stanowią recenzje opublikowanych naukowych opracowań i zamieszczonych sprawozdań w wydarzeń naukowych, m.in. ważnych kongresów i konferencji, a mianowicie: Andrea Pin, *Laicità e Islam nell'ordinamento Italiano. Una questione di metodo*. Cedam, Padova 2010, ss. 305, w: *Prawo Kanoniczne* 56(2013) nr 1, ss. 173-177; W. Góralski i G. Dzierżon, *Niezdolność konsensualna do zawarcia małżeństwa kanonicznego*, Warszawa 2001, ss. 468, w: *Ełckie Studia Teologiczne*, tom IV, Ełk 2003, ss.295-297; *Międzynarodowy Kongres Prawa Kanonicznego „10 rocznica publikacji „Dignitas connubii: podsumowanie i perspektywy”*, w: *Prawo Kanoniczne* 58(2015) nr 1, s. 199-201; *Sprawozdanie z Międzynarodowej Konferencji „Chrześcijańska odpowiedzialność w obliczu kryzysów”*, Kraków 2009, w: *Studia Ełckie* 12/2010, ss. 443-445.

Szóstą grupę stanowią inne opracowania naukowe i popularyzujące zagadnienia naukowe, w których Habilitant odniósł się do istotnej wartości danej publikacji, wy dobył z każdej z nich istotne elementy, które wskazują na osiągnięcia naukowo-badawcze autora, jak również zamieścił własną krytyczną ocenę. Habilitant podejmował zagadnienia, które warto było przybliżyć czytelnikom, zwłaszcza ze względu na ważkość podejmowanych problemów badawczych. Tak więc autorstwa Habilitanta są m.in.: *Wymiar pastoralny i ewangelizacyjny I Synodu Diecezji Ełckiej*, w: *Ełckie Studia Teologiczne* 2001, nr 2, s. 307-311; *Bulla Totus Tuus Populus i ustanowienie Diecezji Ełckiej*, w: *Ełckie Studia Teologiczne* 2002, nr 3, s. 293-298; *Działalność sądowicza pierwszego Biskupa Ełckiego Wojciecha Ziemyby*, w: *W służbie Bogu bogatemu w miłosierdzie*, Olsztyn 2007, s. 90-93 oraz 16 tekstów popularyzujących m.in. zagadnienie: *źródła wiary, małżeństwo konkordatowe, procedurę kościelnego orzekania o nieważności małżeństwa, stopnie odznaczeń kościelnych, Bóg w Konstytucji, Parlament Europejski, relacje między normami prawa partykularnego a prawa powszechnego, osobowość dys socjalna a nieważność małżeństwa kanonicznego*. Praktycznie opracowania w każdej z wymienionych grup tematycznych mają szansę stać się przyczynkiem, który wymownie wskazuje na permanentny rozwój naukowo-badawczy Habilitanta, na wiarygodność proponowanych rozwiązań, na jego dojrzałość i utrwalającą się samodzielność w podejmowaniu tematów, właściwego stosowania klucza badań metodologicznych, jak również włączenia się w rozwiązywanie zarówno podstawowych, jak i złożonych tematów badawczych. Podjęte opracowania potwierdzają w swojej treści i formie, że Habilitant rzeczywiście posiada wystarczający zasób właściwych dla pracy naukowo-badawczej zdolności, korzysta z nich w sposób krytyczny, co ma bezpośrednie przełożenie na jakość i merytoryczność prezentowanych tez oraz rozwiązań, które w wielu punktach rzeczywiście ubogacają dorobek myśli w kanonistyce polskiej i światowej,

jak i przyczyniają się do pełniejszego zrozumienia samej teologii prawa kanonicznego, zagadnień istotnych dla prawa wyznaniowego, a więc podejmowania troski cywilnego ustawodawcy o właściwy kształt wzajemnych relacji w społeczności, którą integralnie tworzą członkowie Kościoła katolickiego i innych wspólnot wyznaniowych.

W ocenie merytorycznej zgromadzonych w powyższych grupach opracowań autorskich Habilitanta należy wskazać, że:

- Artykuły i opracowania Habilitanta w dużej mierze zostały opublikowane w czasopiśmie naukowych i recenzowanych, co jest istotne i ważne dla jakości samych tekstów i autorskiej prezentacji szczegółowych zagadnień badawczych. Publikowane artykuły spełniają istotne wymogi opisane w obowiązujących kryteriach metodologicznych, Habilitant prawidłowo określił problem badawczy a następnie w sposób logiczny, spójny i dociekliwy, korzystając z bogatej literatury przedmiotu, dokonał egzemplifikacji szczegółowych zagadnień. W każdym opracowaniu swoje tezy badawcze udokumentował źródłowo, jak również wskazał na bogatą literaturę przedmiotu, co wiernie potwierdzają przypisy umieszczone w opublikowanych artykułach naukowych. Habilitant nigdy nie ograniczał się do samej relacji naukowych osiągnięć innych autorów, lecz wykazał, że posiada zdolność do podjęcia naukowego dialogu, a nawet rzeczowej, odpowiednio umotywowanej polemiki. Dlatego jego twórczość specjalistyczna jest wartościowa i przyczynia się do stałego rozwoju naukowego również innych osób, tworzących środowiska zainteresowane zgłębianiem szczegółowych problemów badawczych w zakresie klasycznych zagadnień kanonistyki, teologii prawa kanonicznego oraz prawa wyznaniowego.
- Publikacje ks. dra Romana SZEWCZYKA, zwłaszcza artykuły naukowe, jak również recenzje i komunikaty spełniają wymogi podstawowego warsztatu metodologicznego, cechują się poprawnością językową, ścisłością w zakresie używania pojęć specjalistycznych, jasnością wywodów i postawionych problemów badawczych, tak w wymiarze teologii, prawa kanonicznego, jak i prawa wyznaniowego. W moim przekonaniu posiadają znaczną wartość i wskazują na utrwalającą się w osobie Habilitanta samodzielność naukową w zakresie podejmowanej pracy badawczej. Habilitant odznacza się sumiennością w badaniach naukowych oraz pracowitością, która jest konieczna przy powstawaniu opracowań, liczących się zarówno w środowisku kanonistów, specjalistów od prawa wyznaniowego i teologii prawa kanonicznego.
- W prezentowanych opracowaniach Habilitant podejmuje się trudu udzielenia odpowiedzi na aktualne zapotrzebowania środowiska kościelnego i społecznego, stąd podjęte przez Niego tematy i zagadnienia z zakresu prawa kanonicznego, prawa wyznaniowego i teologii prawa kanonicznego, oscylują wokół płaszczyzny wzajemnych relacji podmiotów publicznych, należnych osobom wierzących praw w społeczności świeckiej, praw właściwych dla małżonków i rodzin, skutecznego pełnienia urzędów kościelnych, czy też praw i obowiązków należnych wszystkim wiernym wspólnot religijnych. W mojej ocenie prezentowane opracowania Habilitanta są co najmniej w istotnej części nowatorskie, stąd cały dotychczasowy

dorobek pisarski można postrzegać w wymiarze ważnych naukowych osiągnięć. Również sam Habilitant w przedłożonej prezentacji autorskiej starał się rzeczowo scharakteryzować dotychczasowe badania i publikowane osiągnięcia naukowe, podał istotne cele i motywy badawcze, które uważam za ważne dla osobistego rozwoju naukowego, w których Habilitant ukazał się jako zainteresowany pracą naukową, również jako pracowity i sumienny Autor, który nie ma poważniejszych trudności z obraniem specjalistycznej przestrzeni badawczej. Zapoznając się z dorobkiem naukowym Habilitanta nabyłem przekonania, że dotychczas ks. dr Roman SZEWCZYK inspirował się potrzebą opracowania szczegółowych tez i tematów integralnie związanych z dyscypliną kanoniczną, zagadnieniami prawa wyznaniowego i teologią prawa kanonicznego, zwłaszcza mających istotny wpływ na obiektywne określenie pozycji kanonicznej wiernych znajdujących się w okolicznościach ich życia w społeczności państwowej i kościelnej. Kandydat do samodzielności naukowej każdorazowo odpowiedzialnie skupiał się na podaniu i opracowaniu konkretnych zagadnień tematycznych, które mają swoje implikacje kanoniczne, prawno-cywilne, teologiczne i są ważne dla tożsamości każdej osoby. Habilitant jawi się niewątpliwie w tych dziedzinach i specjalnościach jako ceniony specjalista i ekspert. Publikowane teksty naukowe zawierają pogłębioną analizę naukowo-badawczą, dokonaną na podstawie ogłoszonej literatury przedmiotu, istotnej dla prezentowanych tez badawczych.

- Z zadowoleniem przyjąłem fakt, że rzeczową i sumienną kontynuacją tego naukowego stylu jest zamieszczona wykazie publikacji monografia habilitacyjna, a mianowicie *Symbole religijne w przestrzeni publicznej. Studium problemu obecności symboli religijnych w przestrzeni publicznej w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, Olsztyn 2016, ss. 257 [ISBN 978-83-64129-31-5], stanowiąca w zamyśle Habilitanta tematycznie spójne dzieło, traktowane jako główne Jego osiągnięcie naukowe po uzyskaniu stopnia naukowego *doktora nauk prawnych* w zakresie *prawa kanonicznego*. Na pewno potwierdza to fakt, że ukierunkowanie podejmowanych dalszych badań dokonuje się w sposób rzeczowy, krytycznie przemyślany i dojrzały.
- **Częściowa konkluzja:** Dotychczas opiniowane wyżej osiągnięcia ks. dra Romana SZEWCZYKA świadczą o tym, że od chwili uzyskania stopnia naukowego *doktora nauk prawnych* w zakresie *prawa kanonicznego* opublikował znaczny dorobek pisarski zawarty w postaci opracowań naukowych artykułów, recenzji i przyczynków popularno-naukowych, jak również przejawiał stałe zaangażowanie w prowadzeniu zajęć dydaktycznych, pełnił i nadal pełni ważne urzędy i funkcje zarówno akademickie, jak i w Kościele Partykularnym, działa w środowisku uniwersyteckim Olsztyna i Diecezji Ełckiej, piastuje urząd oficjała Trybunału Biskupa Ełckiego i dynamicznie uczestniczy w organizowaniu pracy trybunału kościelnego jako sędzia przewodniczący. Podejmował się trudu organizacji sympozjów naukowych w środowisku akademickim i diecezjalnym, jak również jest ich uczestnikiem czynnym. Przedstawione do oceny opracowania autorskie Habilitanta stanowią trzon Jego dorobku naukowego i przekonują o posiadanych zdolnościach naukowo-badawczych. Nie mam poważnej trudności decyzyjnej, aby zanalizowany zbiór osiągnięć zakwalifikować i uznać jako znaczący wkład

Autora w rozwój dyscypliny prawo kanoniczne, prawo wyznaniowe i teologia prawa kanonicznego, pożyteczny i twórczy dla poznania i zgłębienia samej dyscypliny prawno-kanonicznej i teologicznej. Pozytywnie oceniam przejawy zaangażowania się Habilitanta w działalność dydaktyczną, organizatorską, ekspercką w zakresie prawa procesowego małżeńskiego i prowadzenia procedur karno-administracyjnych oraz twórczą aktywność Habilitanta w środowisku Jego pracy (WT UWM oraz w Diecezji Ełckiej). Ks. dra Romana SZWCZYKA postrzegam jako zaangażowanego badacza naukowych zagadnień istotnych dla dziedzin, w których czuje się najpewniej, a mianowicie w aktywności kanonicznej, prawno-wyznaniowej i teologicznej.

- Mając zatem na uwadze powyższy zasób dokonań Habilitanta na płaszczyźnie naukowej, podejmowanej pracy dydaktycznej, realizowania doświadczenia zawodowego, aktywności eksperckiej i recenzenckiej, pogłębioną refleksję teologiczną, kanoniczną, prawno-wyznaniową obecną w zasobie prezentowanego i przedłożonego mi do oceny dorobku naukowego, jak i pozostałej aktywności naukowej – uważam, że dotychczasowy dorobek znacząco wyczerpuje wymogi konieczne do zdobycia samodzielności naukowej, określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku, w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. nr 196, poz. 1165). Liczba pozycji ocenionych pozytywnie stanowi na tym etapie – w połączeniu z rozprawą habilitacyjną wystarczający zasób, konieczny do naukowej promocji Habilitanta.
2. Ocena krytyczna głównego osiągnięcia naukowego ks. dra Romana SZWCZYKA – monografii pt. *Symbole religijne w przestrzeni publicznej. Studium problemu obecności symboli religijnych w przestrzeni publicznej w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, Olsztyn 2016, ss. 257.

Habilitant przedłożył w dokumentacji postępowania habilitacyjnego w/w monografię, jako Jego główne osiągnięcie naukowe po uzyskaniu stopnia *doktora nauk prawnych* w zakresie *prawa kanonicznego*. Monografia została wydana w Wydawnictwie Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie, z numerem ISBN 978-83-64129-31-5, jako pozycja recenzowana, co wprost wskazuje na zamierzony profesjonalizm publikowanych badań naukowych oraz zobowiązuje Habilitanta do zapewnienia merytorycznej wartości prezentowanej pozycji naukowej. Procedura recenzowania artykułów, opracowań i rozpraw na stopniu wydawniczym obiektywnie podnosi ich walor i wartość, jako naukowych dokonań, jak również przyczynia się do rzetelniejszej obiektywizacji naukowej wartości prezentowanego opracowania.

a. Podjęcie problemu, sprecyzowanie tematu rozprawy i walor poznawczy

Wyrażam przekonanie, że wybór problemu do badań naukowych i szczegółowe jego sformułowanie w przyjętym temacie rozprawy habilitacyjnej wypływa wprost ze specjalistycznego przygotowania zdobytego w okresie studiów w Rzymie, jak również z autorskich zainteresowań i merytorycznych poszukiwań Habilitanta, który odpowiedzialnie dostrzegł konieczność krytycznego pod względem naukowym opracowania, zwłaszcza w

obszarze *nowej* tematyki, istotnej dla powstających coraz bardziej złożonych relacji na osi prawa religijne człowieka w przestrzeni publicznej wspólnoty europejskiej, dotychczas mało obecnej w literaturze kanonistycznej i teologicznej, zwłaszcza w wymiarze całościowego, zintegrowanego i wielowątkowego potraktowania obranego tematu. Okazuje się, że obecność *symboli religijnych w przestrzeni publicznej współczesnych państw* rodzi często sytuacje konfliktogenne, których źródłem jest jednostronnie przyjmowana zasada *laickości wspólnot państwowych* czy też wola zdecydowanej eliminacji religijności osób z publicznej przestrzeni ich życia społecznego i zawodowego. Jest to swoiste zagrożenie dla normalności w relacjach personalnych i dla świadomości osobistej tożsamości każdego człowieka. Współczesnym idiom politycznym trudno jest zrozumieć, że *laicki* nie musi oznaczać *ślepy i lekceważący* dla tego co się dzieje w istotnej dla człowieka wiary przestrzeni życia. Chodzi przecież o wartości konieczne dla zachowania tożsamości kulturowej tworzonych wspólnot nie tylko religijnych, których prawa podstawowe są gwarantowane w zakresie korzystania z wolności religijnej. Z treści i sposobu podejścia Habilitanta do rozpracowania postawionej tezy o *symbolach religijnych w przestrzeni publicznej* wynika, że niewątpliwie zależy mu na obiektywnej prezentacji tezy badawczej, jak i na realizacji powyższego zadania z niekłamana dociekliwością badawczą, zwłaszcza że na rynku wydawniczym w Polsce, jak i w zakresie światowej kanonistyki i publikacji z zakresu prawa wyznaniowego, do tej pory nie znalazła się tak szczegółowa monografia tematyczna. Habilitant był i jest świadomy, że obrona i tak postawiona teza należy do *szczegółowego zakresu* Jego badań, a całościowa egzemplifikacja tak postawionego zagadnienia musi być wielowątkowa i interdyscyplinarna, choćby ze względu na złożoną tematykę samych badań, wielu porządków prawa wyznaniowego i norm prawa konstytucyjnego w poszczególnych krajach wspólnoty europejskiej, co szczególnie znajduje swoje odbicie w publikowanym orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. W tym kontekście Habilitant w istotnej mierze zdobył się na podanie spójnej, całościowej i wyczerpującej egzemplifikacji obranego zagadnienia. To właśnie temu mają służyć monografie tematyczne. Takiego zadania podjął się ks. dr Roman SZEWCZYK w swoim najważniejszym osiągnięciu naukowym po uzyskaniu stopnia *doktora nauk prawnych*. Opracowanie Habilitanta ma charakter kanoniczny, prawno-wyznaniowy i teologiczno-wspólnotowy, szczególnie w zakresie jasno określonego problemu badawczego, który musi być postrzegany w wymiarze zasad i praw *europejskiego porządku prawnego*, czego gwarantem jest *Europejska Konwencja Praw Człowieka* dopełniana w wymiarze aktualnie odczytywanych praw przez kolejne protokoły wzajemnych uzgodnień. Dla tych szczegółowych badań najbardziej istotnym jest art. 9 Europejskiej Konwencji, traktujący o *wolności religijnej* obywateli wspólnot państw europejskich. Dla religijności osób korzystanie z symboli religijnych jest czymś spójnym, potwierdzającym świadomość osobistej tożsamości osoby z wartościami religijnymi, które ich zdaniem winny towarzyszyć nawet codziennej prozie życia ze względu na wartościujące zintegrowanie samego człowieka. Habilitant pochylił się nad tą rzeczywistością w sposób wyjątkowo przemyślany i poprawny metodologicznie. Zaprezentował w środowisku polskich kanonistów i specjalistów prawa wyznaniowego oraz teologów prawa kanonicznego gruntownie pogłębioną refleksję naukową prawno-kanoniczną w tak ważnym zakresie. Czytelnik, który dotychczas szcątkowo poznawał zagadnienie z wiadomości telewizyjnych, czy też innych środków medialnego przekazu otrzymał cenną możliwość zaznajomienia się z treścią postawionej tezy badawczej, również w wymiarze historycznego przekazu zagadnienia, jak i prawno-kanonicznego porządku, istotnego dla oczekiwanych unormowań prawnych wspólnego dla Multi-kulturowych relacji w danej społeczności państwowej. Rozprawa habilitacyjna poddana krytycznej ocenie, jak i dorobek ks. dra Romana SZEWCZYKA już na wstępie pozwala

stwierdzić, że Habilitant w swoich badaniach obrał ścieżkę wymagającej oryginalności – zwłaszcza w zakresie ścisłej prezentacji porządków prawnych osób, istotnych dla wspólnoty narodów Europy, wielości kultur i religii, które mają podstawowe prawo do realizowania swojej tożsamości wolnościowej i religijnej również w przestrzeni publicznej danego państwa. W kanonistyce polskiej i literaturze z zakresu prawa wyznaniowego do tej pory nie znajdujemy monograficznego opracowania z zakresu postawionego problemu, choć można spotkać opracowania cząstkowe, bardzo ważne dla obranego tematu, co znalazło swoje merytoryczne potwierdzenie w prezentowanej przez Habilitanta bibliografii ocenianej monografii. Habilitant w prezentowanej rozprawie obrał poprawny klucz naukowych badań i czynności metodologicznych, konsekwentnie i rzetelnie go zastosował, co niewątpliwie wpłynęło na jakość i merytoryczną naukową wartość prezentowanego opracowania.

b. Struktura rozprawy habilitacyjnej i jej ocena

Analizując całościowo wstęp do zaprezentowanej rozprawy [s. 5-9], zwłaszcza od strony metodologicznej, należy stwierdzić, że został napisany z zachowaniem elementów formalnych, syntetycznie, podając motywy istotne dla zakresu i tematyki obranej tezy badawczej, właściwie nakreślono strukturę całej rozprawy. Habilitant odniósł się do źródeł i literatury przedmiotu, która integralnie jest powiązana z postawioną tezą badawczą i obejmuje zintegrowane normy prawne. W treści wstępu Autor stopniowo sygnalizuje zagadnienia istotne dla rozwinięcia tezy badawczej [s. 7-8], z kompetencją wyznacza szlaki naukowego i wiarygodnego rozeznania zagadnień, które integralnie składają się na całość opracowania. Habilitant jest świadomy celu jaki sobie postawił oraz środków naukowego poznania, które należy zastosować w merytorycznej egzemplifikacji zagadnienia. Poniżej odniosę się do pozostałych części opracowania.

Pierwszy rozdział [s. 11-23] *Pojęcie i znaczenie symbolu* został zrealizowany w tematach i zagadnieniach cząstkowych, a mianowicie: – *Pojęcie symbolu w ogólności* (s. 11-14); – *Symbol a znak* (s. 14-15); – *Symbol rozpatrywany na płaszczyźnie naukowej* (s. 15-53) z egzemplifikacją przestrzeni filozoficznej, teologicznej, psychologicznej i socjologicznego aspektu zagadnienia. Można się było pokusić w tym miejscu opracowania o autorską interpretację waloru prawnego symbolu, istotnego dla zasadnej jego obecności w przestrzeni ważnej dla poszczególnych osób religijnych. Jednak w tym zakresie Habilitant jasno rozstrzyga, że *symbolu nie można mylić ze znakiem... aby nie spowodować jego śmierci wraz z różnorodnością zmysłów, jakie świat może przedstawiać człowiekowi* [s. 15]. Lektura rozdziału pierwszego przekonuje mnie, że Habilitant prezentuje teoretyczną refleksję, podpartą źródłowo i podbudowaną literaturą przedmiotu. Refleksja naukowa świadczy o znajomości problemu, właściwej ocenie i wskazuje na obiektywne funkcje uobecniania rzeczywistości. Refleksja ta znacząco rozjaśnia kontekst egzemplifikacji norm i porządku społecznego, w którym osoby wierzące (religijne) oczekują możliwości korzystania z własnych praw i przekonań. Ważne dla tej części opracowania istotne wnioski znajdują się w ostatnim akapicie rozdziału [s. 23]: *pochodzenie symbolu jest zgodne ze swą etymologią, jedną z części całości, którą tworzy z tym co symbolizuje... powstał z rozdzielenia czegoś co stanowiło całość, jedność, a nie z połączenia dwóch niezależnych elementów.*

Drugi rozdział [s. 24-39] pt. *Symbole religijne* został zrealizowany w następujących zagadnieniach: – *Symbole religijne* (s. 24-26); – *Symbole religii chrześcijańskiej: Krzyż, Ikona* (s. 26-

29); – *Symbole religii islamskiej* (s. 29-30); – *Symbole religii hebrajskiej* (s. 30-32); – *Symbole religii sikhijskiej* (s. 32); – *Strój jako symbol przynależności religijnej* (s. 33-39) ze wskazaniem szczegółowym na normy zawarte w kodeksie prawa kanonicznego, prawa islamskiego (koranicznego), prawa hebrajskiego i prawa Sikh. Habilitant wykazał się precyzją w przedłożonej interpretacji, co udokumentował przez analizę właściwych pojęć w przestrzeni rozwoju myśli kanonistycznej i prawnej, zwłaszcza w kontekście różności religijnej, jak i charakteru religijnych zobowiązań. Habilitant kompetentnie omówił wyłuskane zagadnienia, wykazał się właściwą kompetencją w budowaniu merytorycznej narracji zagadnienia. Zabrakło jednak konkludującego podsumowania w tej części naukowych dociekań.

Treść trzeciego rozdziału [s. 40-47] pt. *Przestrzeń publiczna* została zrealizowana w następujących zagadnieniach, a mianowicie: – *Pojęcie przestrzeni publicznej* (s. 40-43); – *Religia w przestrzeni publicznej* (s. 43-46); – *Przestrzeń publiczna miejsce dialogu społecznego* (s. 46-47). W tej części opracowania wyraźnie zabrakło mi postrzegania *przestrzeni publicznej* jako miejsca dialogu religijnego, wzajemnego oddziaływania i wchodzenia w bezpośrednie relacje wiernych o różnej przynależności religijnej, co w doświadczeniu społeczności lokalnej i większej może wiązać się zarówno z pozytywnymi, jak i negatywnymi konotacjami. Jednakże Habilitant w końcowym wniosku wskazał na to zagadnienie, choć moim zdaniem samo zagadnienie wymagało bardziej gruntownej prezentacji. Jednakże bogactwem tej części opracowania jest dokumentacja towarzysząca, co znalazło odbicie w treści przypisów i w omówieniu istotnych dla całości zagadnienia spraw. Habilitant potwierdził kompetencję prawną-kanonistyczną w wymiarze wiarygodnego badacza i zarazem odpowiedzialnego za właściwe stosowanie dyscypliny prawnej.

Czwarty rozdział [s. 48-69] pt. *Wolność myśli, sumienia i wyznania w Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i podstawowych wolności*. W tej eksplikacji zagadnienia koniecznym była merytoryczna prezentacja *Europejskiej Konwencji Praw Człowieka*, zwłaszcza praw szczegółowych zapisanych w samej *Konwencji* i późniejszych 14 *Protokołach*. Każde państwo tworzące wspólnotę polityczną Rady Europy musi ratyfikować *Konwencję* jako konstytucyjną kartę podstawowych, cywilnych i politycznych praw i wolności obywateli krajów skupionych w Radzie Europy [por. s. 49]. Naukowa refleksja w tym rozdziale została poprowadzona jako analiza zasadniczych treści normatywnych dla *Europejskiej Konwencji*, która obejmuje szeroki zakres praw człowieka, o którym orzeka *Europejski Trybunał Praw Człowieka*, wskazując na nowy porządek prawny, który rozciąga istniejące prawa fundamentalne i prawa człowieka poza granice państw, stwarzając w ten sposób nową rzeczywistość prawną [s. 51]. Rozdział czwarty został opracowany w następujących zagadnieniach: – *Europejska Konwencja Praw Człowieka i Podstawowych Wolności* (s. 48-51); – *Artykuł 9 Konwencji – prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania* (s. 52-54); – *Pojęcie wolności religijnej – aspekt przedmiotowy: wolność myśli, wolność sumienia, wolność wyznania* (s. 54-59); – *Wolność wyboru i zmiany religii lub przekonań* (s. 59-60); – *Uzewewnętrznianie przekonań religijnych* (s. 61-64); – *Ograniczenia prawa do wolności religijnej* (s. 64-67); – *Zakres przedmiotowy prawa do wolności myśli, sumienia i wyznania* (s. 67-69). Szczegółowa analiza norm prawnych i zwyczajowych, współcześnie uprawnionych naukowych dociekań wybranych autorytetów naukowych stała się wartością istotną dla wyprowadzenia przesłanki, zgodnie z którą państwo winno zagwarantować prawo do wolności myśli, sumienia i wyznania wszystkim podmiotom na podstawie art. 9 *Konwencji*, a więc każdej osobie fizycznej, w tym rodzicom oraz Kościołom i innym związkom wyznaniowym (s. 69).

W rozdziale piątym [s. 70-117] pt. *Regulacje prawne odnoszące się do obecności symboli religijnych w wybranych państwach europejskich* Habilitant dokonał szczegółowej analizy norm istotnych dla obecności symboli religijnych w przestrzeni publicznej danej społeczności. Szczegółowa egzemplifikacja norm prawa własnego tych krajów, które określają podstawowe zasady relacji na osi państwo – Kościół pozwoli na charakterystykę stanu faktycznego w danym państwie. Szczegółowa analiza obejmuje: – *Państwa posiadające regulacje prawne nakazujące lub zezwalające na obecność symboli religijnych w przestrzeni publicznej* (s. 72-87) a wśród nich *Republika Austrii, Republika Federalna Niemiec, Rzeczpospolita Polska, Konfederacja Szwajcarska, Republika Włosa* oraz – *Państwa nie posiadające regulacji prawnych, ale dopuszczające obecność symboli religijnych w przestrzeni publicznej* (s. 87-117) a w ich gronie: *Bułgaria, Grecja, Królestwo Hiszpanii, Republika Irlandii, Republika Litwy, Mołdawii, Malty, Rumunii, San Marino, Serbii, Słowacji, Węgry, Wielka Brytania, Republika Turcji*, jak również *Państwa posiadające przepisy zakazujące obecności symboli religijnych w przestrzeni publicznej* (s. 110-117) a wśród nich: *Gruzja, Republika Francuska (bez Alzacji i Mozeli), Republika Macedonii*. Charakteryzując porządek prawny pierwszej grupy państwa Habilitant zastosował wspólny klucz logicznej prezentacji, a mianowicie najpierw wskazał na *gwarancje konstytucyjne wolności religijnej* a następnie szczegółowo odniósł się do *przepisów istotnych dla obecności symboli religijnych w publicznej przestrzeni*. Habilitant nie ograniczył się wyłącznie do teoretycznej relacji, ale w prezentacji zawarł merytoryczne treści, istotne dla sumiennego opisanie stanu faktycznego w badanym zakresie. Prezentacja zawarta w tym rozdziale wskazuje na Habilitanta jako na osobę mającą doświadczenie w analizie porządku prawnego oraz posiadającą konieczną biegłość istotną dla obiektywnej oceny prawnej i kanonicznej, co potwierdzają pojawiające się wnioski.

Rozdział szósty [s. 118-187] pt. *Symboli religijne w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka* zawiera szczegółowe analizy Habilitanta w zakresie orzekania Trybunału o *wolności religijnej a swobodzie ekspozycji – noszenia symboli religijnych przez urzędnika państwowego [nauczyciele, profesorzy]*, o *wolności religijnej a swobodzie ekspozycji – noszenia symboli religijnych przez uczniów i studentów*, o *wolności religijnej a nakazie ekspozycji przez państwo symboli religijnych w szkole*, *wolność religijna a nakaz wynikający z religii noszenia symbolu religijnego*, *wolność religijna a uzewnętrznianie symbolu religijnego w miejscu pracy*, *wolność religijna a swoboda noszenia strojów religijnych w miejscach publicznych*, *wolność religijna a nakaz składania przysięgi na symbole religijne*. Prezentacje Habilitanta w tym zakresie uważam za szczególnie pożyteczne na gruncie poznania naukowego i dopełniające zintegrowany obraz postrzegania jednostkowych i wspólnotowych praw człowieka, dla których źródłem jest nienaruszalna godność człowieka, zwłaszcza ta przyrodzona i nadprzyrodzona. Szczególnie cenne dla nowego porządku prawnego są rozstrzygnięcia, które priorytetowo wskazują na możliwości swobodnego przeżywania własnej tożsamości religijnej, nie naruszając przy tym praw innych osób oraz wspólnot, jak również dobra wspólnego.

Rozdział siódmy [s. 188-204] pt. *Współczesne próby interpretacji pojęcia obecności symbolu religijnego w przestrzeni publicznej w Europie w orzeczeniach Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*. Analiza szczegółowa i interpretacyjna zawiera szczegółowe ustalenia Habilitanta w zakresie orzekania Trybunału o *symbolach religii chrześcijańskiej: Krzyż jako symbol tożsamości narodowej, Krzyż jako symbol religijny i symbol kulturowy, Księga Pisma Świętego – przysięga jako uroczyste potwierdzenie ślubowanym wartościom; o symbolach religii muzułmańskiej: Chusta muzułmańska jako silny symbol religijny, Chusta muzułmańska jako znak*

sprzeciwiający się świeckości państwa, Chusta muzułmańska jako zagrożenie porządku publicznego w państwie; o symbolach religii sikhijskiej: Turban oraz sztylet jako zagrożenie bezpieczeństwa publicznego. Wartościowe są w tym zakresie analizy Habilitanta, znacząco poszerzają i uaktualniają prawne spojrzenie na zachowanie tak porządku publicznego, jak i uszanowanie dla wartości istotnych dla ludzi wiary. Raz jeszcze należy wskazać, że pewne ograniczenia w realizowaniu wolności religijnej mogą wynikać w sposób zasadny z okoliczności zagrożenia dobra wspólnego i przynależnych praw innych osób (*iura aliorum*).

W zakończeniu [s. 205-210] Habilitant dokonał wartościowych sumowań, przywołał tezy podstawowe, które są istotne dla osiągnięć naukowo-badawczych prowadzonej kwerendy. Wnioski pozostają w integralnej łączności z podsumowaniami cząstkowymi, jakie Autor zamieszczał finalizując poszczególne rozdziały, bądź w treści cząstkowej rozprawy. W sposób wystarczający i satysfakcjonujący odniósł się do przepisów prawnych istotnych dla rozpatrywanego stanu faktycznego i przedmiotowych badań. Pod względem formalnym zakończenie również spełnia metodologiczne wymogi stawiane takim opracowaniom. Habilitant zamieścił również podsumowanie w wersji językowej angielskiej i włoskiej oraz wykaz skrótów, co moim zdaniem winno poprzedzać zawartość publikacji. Spis treści rozprawy znalazł się również na końcu publikacji, najpierw w języku angielskim, włoskim i języku publikacji – polskim.

Należy bardzo pozytywnie odnieść się do wyczerpującej **bibliografii** przedłożonej rozprawy habilitacyjnej, którą stanowią: źródła i literatura przedmiotu, tak obfite że dla mego słabego wzroku niepoliczalne. Wydaje się, że Habilitant niczego istotnego nie pominął, czym potwierdził autorską odpowiedzialność za jakość prezentowanego dzieła, tak formalną i merytoryczną.

c. Końcowa ocena rozprawy habilitacyjnej

Z niekłamaną satysfakcją stwierdzam, że Habilitant przygotowując recenzowane i wskazane przez Niego jako główne osiągnięcie naukowe opracowanie – rozprawę nt. *Symbole religijne w przestrzeni publicznej. Studium problemu obecności symboli religijnych w przestrzeni publicznej w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, Olsztyn 2016, ss. 257 wykazał się bardzo odpowiednim, dojrzałym i właściwym do stopnia naukowego doktora habilitowanego warsztatem naukowym. Rozprawa całościowo zawiera dogłębne i przemyślane stwierdzenia, które należy ocenić i postrzegać jako znamienne *novum* naukowego i aktualnego stanu badań. Praca posiada bardzo nieliczne mankamenty związane z możliwością merytorycznych sformułowań szczegółowych. Habilitant właściwie sprecyzował przestrzeń badawczego trudu, nakreślił dojrzałą konstrukcję i sposób realizacji postawionych celów. W mojej ocenie ze względu na dojrzałość i wiarygodność badań autorskich ks. dra Romana SZEWCZYKA należy rozprawę uznać za wystarczający wkład, będący znaczącym wkładem w rozwój dyscypliny naukowej jaką jest *prawo kanoniczne, prawo wyznaniowe i teologia prawa kanonicznego*. Jestem wewnętrznie przekonany, że prezentowana rozprawa ks. dra Romana SZEWCZYKA spełnia wymogi stawiane przez Ustawodawcę opracowaniom habilitacyjnym w Rzeczypospolitej Polskiej, zgodnie z art. 16 ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, i w moim przekonaniu stanowi znaczący i istotny wkład Habilitanta w rozwój powyższej dyscypliny.

3. Wnioski końcowe w zakresie oceny osiągnięcia naukowego oraz aktywności naukowej ks. dra Romana SZEWCZYKA po uzyskaniu stopnia *doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego*.

W podsumowaniu pragnę zwrócić uwagę na następujące konstatacje, do których doszedłem po gruntownej i wnikliwej analizie materiału dostarczonego mi do oceny z racji wszczętego postępowania habilitacyjnego ks. dra Romana SZEWCZYKA. Ocena recenzenta musi być rzetelna i wiarygodna, jak po osiągnięciu stanu pewności moralnej, zwłaszcza co do wypowiedzianych i formułowanych kwestii. Dlatego w poczuciu odpowiedzialności naukowej stwierdzam, co następuje:

- Bardzo pozytywnie odnoszę się do czasu podstawowej i specjalistycznej formacji teologicznej i kanonicznej Habilitanta, a więc do okresu i uczelni Jego studiów kanonicznych jako specjalizacyjnych: najpierw na Wydziale Obojga Praw Papieskiego Uniwersytetu Laterańskiego w Rzymie i zdobytego tam stopnia naukowego *doktora nauk obojga praw*, co zostało potwierdzone przez załączony dyplom doktorski i jego nostryfikację na Wydziale Prawa Kanonicznego UKSW w Warszawie, a wcześniej w Wyższym Seminarium Duchownym w Olsztynie i uzyskaniu magisterium na WT KUL. Natomiast w środowisku swojej diecezji z racji na wykształcenie i merytoryczne przygotowanie powierzano mu liczące się zadania i urzędy, które pełni do dzisiaj, angażując się wytrawnie w badania naukowe i pracę dydaktyczną na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.
- Okres zatrudnienia na Wydziale Teologicznym UWM obfituje również w zajęcia dydaktyczne i organizacyjne. Podejmuje się trudu promotora prac magisterskich i czynnego udziału w pracy Katedry Prawa Kanonicznego. Habilitant wykazuje również otwartość wobec wyzwań, jakie pojawiają się w zakresie aplikacji norm prawa kanonicznego w pracy sądowniczej Diecezji Ełckiej, gdzie pełni odpowiedzialne urzędy, a zwłaszcza urząd wikariusza sądowego w Ełku. Jest również ekspertem sądowym z racji prowadzenia spraw procesowych i organizacji pracy Trybunału Biskupa. W Kościele Ełckim jest postrzegany jako liczący się ekspert w zakresie aplikacji norm prawa partykularnego kanonicznego i prawa wyznaniowego.
- Należy wskazać, że po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych w zakresie prawa kanonicznego, z racji zatrudnienia na WT UWM wykazał się dynamizmem w podejmowanej pracy naukowej, co potwierdzone zostało opublikowanym dorobkiem naukowym poprzedzającym przygotowanie rozprawy habilitacyjnej, przedstawionej jako główne osiągnięcie badawcze. W swoich badaniach jest wiarygodnym, sumiennym i odpowiedzialnym za merytoryczną jakość prezentowanych tez i osiągnięć. Habilitant przedstawia w nich dogłębną analizę prezentowanego problemu czy zjawiska, wszystkie publikacje zawierają w swojej treści istotne dla naukowych publikacji *novum*, jako osobisty i znaczący wkład Autora w rozwój dziedziny wiedzy jaką jest prawo kanoniczne, prawo wyznaniowe i teologia prawa kanonicznego. Jestem przekonany, że Habilitantowi

towarzyszy permanentna myśl, iż trud naukowo-badawczy wymaga od Niego postawy rzetelności i niezwyklej uczciwości w formułowaniu osiągnięć wieńczących poszczególne etapy naukowego rozwoju. Habilitant wykazuje w swoich pracach dojrzałą samodzielność w pracy i odpowiedzialne korzystanie z aparatu środków metodologicznych.

- Dorobek naukowy ks. dra Romana SZEWCZYKA cechuje zarazem tak zwana spójność i różnorodność podejmowanej tematyki badawczej. W recenzji wskazałem, że Jego publikacje i opracowania są istotne dla rozwoju badanej dziedziny a prezentowane tezy i osiągnięcia przyczyniają się do znaczącego pogłębienia myśli badawczej środowiska kanonistów, specjalistów prawa wyznaniowego i teologów prawa kanonicznego. Publikacje Habilitanta mają walor poznawczy, formacyjny, zdecydowanie rozwijają twórczo myśl badawczą Autora, który dyskretnie ujawnia własne elementy i proponowane przyczynki do osiągnięć naukowych już dokonanych. Jako recenzent nie mam trudności, by wskazać, że osiągnięcia Habilitanta należy zakwalifikować do ważnych badań z zakresu kanonistyki polskiej, prawa wyznaniowego i teologii prawa. Habilitant przez własne przyczynki naukowe (podejmowanej badania) ujawnia jako rodzący się nowy specjalista z zakresu kanonistyki, prawa wyznaniowego i teolog prawa kanonicznego, będący odpowiednim Kandydatem do samodzielności naukowej.
- Dotychczasowa aktywność w zakresie działalności naukowej i organizacyjnej zostaje przeze mnie oceniona pozytywnie. Również w tej samej tonacji i krytycznej ocenie odbieram Jego autorskie publikacje, ogłoszone drukiem naukowe artykuły i opracowania, stanowiące dotychczasowy dorobek naukowy, a zwłaszcza wskazana przez Habilitanta jako Jego główne osiągnięcie badawcze monografia pt. *Symbole religijne w przestrzeni publicznej. Studium problemu obecności symboli religijnych w przestrzeni publicznej w orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka*, Olsztyn 2016, ss. 257. W mojej skromnej ocenie publikacje autorskie ks. dra Romana SZEWCZYKA stanowią istotny i zarazem znaczący wkład w rozwój dyscypliny jaką jest prawo kanoniczne, prawo wyznaniowe i teologia prawa kanonicznego. Powyżej szczegółowo uzasadniłem co zaważyło na takiej ocenie, a zwłaszcza poziom szczegółowych badań i specjalizacja w podejściu do prezentowanych twierdzeń autorskich, jak również źródłowe potraktowanie treści monografii, którą Autor zaprezentował jako najważniejsze własne dokonanie naukowo-badawcze. Habilitant prezentując każde opracowanie zdobył się na sumiennosc naukowo-badawczą, zachowując należyty szacunek dla samych badań i rozwoju obranej dziedziny oraz dyscypliny badawczej. Habilitant wykazał się głęboką troską, niezbędną dla rozwoju badań naukowych i analizy naukowej w tak specjalistycznej i wąskiej tezie badawczej, jak również wykazał gotowość do poddania się krytycznej ocenie w toku ubiegania się o nadanie stopnia naukowego *doktora habilitowanego nauk teologicznych w zakresie teologii prawa kanonicznego*. Jestem przekonany, że Habilitant przez włożony trud badawczy odpowiednio zadbał o jego pozytywną i satysfakcjonującą realizację naukową. Wykazał się należyłą starannością i rzetelnością dokumentującą prezentowane treści w zakresie opracowywanych szczegółowych zagadnień. Jego osiągnięcia są adekwatne do nadania stopnia doktora habilitowanego i dokonania dalszej

promocji na ścieżce rozwoju naukowego. Powyższe stwierdzenia w zakresie oceny wyraziłem z wewnętrznym przekonaniem i satysfakcją. Habilitant wykazał, że posiada prawdziwe talenty w zakresie podejmowanych badań naukowych i poważne przygotowanie dla dalszych badań i pracy naukowo-badawczej już jako samodzielny pracownik naukowy, ubogacając środowisko polskich kanonistów teoretyków i praktyków, aplikujących rzetelnie normy prawne w wymiarze służebności wobec odczytywania aktualnej pozycji kanonicznej wszystkich wiernych. Habilitant niewątpliwie posiada odpowiednie przygotowanie, energię, osobiste zdolności, które może właściwie skanalizować dla rozwoju i dobra nauki polskiej i nie tylko.

- Rekapitulując powyższe uważam, że przedłożony mi do oceny dorobek naukowy Habilitanta, a więc publikacje po uzyskaniu stopnia *doktora nauk prawnych* w zakresie *prawa kanonicznego*, a szczególnie monografia wskazana jako główne osiągnięcie, spełnia kryteria wskazane w art. 16 ust.1 Ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 695 z późn. zm.) i stanowi w moim przekonaniu istotny i znaczący wkład Habilitanta w rozwój wskazanej dyscypliny naukowej. Dlatego z przekonaniem wnoszę do powołanej w dniu 7 lutego 2017 roku Komisji Habilitacyjnej o podjęcie uchwały i skierowanie wniosku do Rady Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie o nadanie ks. drowi Romanowi SZEWCZYKOWI stopnia *doktora habilitowanego nauk teologicznych* w zakresie *teologii prawa kanonicznego*.

Wrocław, dnia 16 marca 2017 roku

Papieżki Wydział Teologiczny
ul. Katedralna 9, 50-328 Wrocław
ks. Wiesław Wrona
ks. prof. sw. dr hab. Wiesław Wrona
Kierownik Katedry Prawa Kanonicznego
i Prawa Wyznaniowego